Glas zaveznikov

Leto I - Št. 163 — *Informacijski dnevnik A. I. S.* — Cena 2 liri

TRST, petek 28. decembra 1945

UREDNIŠTVO: Via S. Pellico 8 • Telefon št. 93854 in 94443

OGLASI: Cena za milimeter višine (širina ena kolona): trgovski L. 7, mrtvaški L. 18 (osmrtnice L. 36), objave L. 9, finančni in pravni oglasi L. 12. V vsebini lista (tekstni oglasi) L. 12. Davek ni vštet. Plačljivo vnaprej. Oglase sprejema izključno: S. P. I., Società per la Pubblicità in Italia, Trst, via Silvio Pellico št. 4, tel. 94044. Cena posamezne številke L. 2 (zaostale L. 4). Rokopisov ne vračamo.

Zaključek moskovske konference

Novi ustroj zavezniškega nadzorstva na Daljnem Vzhodu

Ustanovitev odbora za nadzorstvo nad atomsko silo - Začasna demokratična vlada za Korejo pod vodstvom medzavezniškega nadzornega odbora - Posebni zavezniški odbor za Romunijo

Moskva, 28. decembra. — Sinoči so objavili istočasno v Moskvi, Londonu in Washingtonu uradno poročilo o izidih konference zunanjih ministrov treh velesil.

Uradno poročilo, ki vsebuje pet tisoč besed, naznanja ustanovitev odbora Združenih narodov za nadzorstvo atomske sile, preureditev sedanjega ustroja nadzorstva nad Japonsko, kjer bodo zavezniške države ustanovile Odbor za Daljni Vzhod, ki bo nadomestil sedanji Posvetovalni odbor za Daljni Vzhod. Razen tega bodo ustanovili Zavezniški svet za Japonsko.

Poročilo objavlja prav tako podatke o sporazumu, katerega namen je olajšati priznanje vlad v Romuniji in na Bolgarskem, ki jih naj bi izvršili angleška in ameriška vlada. Prav tako objavlja sklep, da bo postala Koreja neodvisna država.

Uradno poročilo je razdeljeno v osem poglavij, poslednje razpravlja o Odboru za nadzorstvo atomske sile. V tem poglavju je določeno, da so Sovjetska zveza, Velika Britanija in Združene države sporazumne, da pošljejo povabilo drugim članom Varnostnega sveta Združenih narodov (Franciji in Kitajski) ter Kanadi, naj podprejo njihovo stremljenje, da se ustanovi Odbor za atomsko silo. Odgovarjajoči predlog bodo tri velesile predložile na prihodnji seji ustanove Združenih narodov, ki bo meseca januarja v Londonu.

Odbor za nadzorstvo nad atomsko silo bo imel naslednje naloge: 1) omogočiti razširjanje in izmenjavo obvestil o atomski energiji med vsemi članicami Združenih narodov za dosego mirnodobskih ciljev; 2) nadzorstvo nad atomsko silo, da bi tako omegočili njeno uporabo samo v mirnodobske namene; 3) odstraniti in preprečiti kakršno koli oboroževanje posameznih narodov z atomskimi ali drugimi orožji, ki bi lahko povzročilo množično uničevanje; 4) izvrševati učinkovite predhodne nadzorstvene in druge ukrepe in tako preprečiti, da bi države, ki bi izpolnjevale prevzete obveznosti, ne postale žrtve tistih, ki bi dogovore kršile ali obhajale.

Delo odbora mora biti razdeljeno v ločena obdobja. Kadar bo doseglo dobre uspehe v enem, bo lahko prešlo k izvajanju drugega, da bi tako doseglo potrebno medsebojno zaupanje v svetu.

Odbor ne sme samovoljno posegati v pristojnosti nobenega činitelja ustanove Združenih narodov; pač pa sme sestavljati priporočila in jih predložiti posameznim činiteljem ustanove.

Odbor je sestavljen iz zastopnikov tistih držav, ki so članice varnostnega sveta (Velike Britanije, Združenih držav, Sovjetske zveze, Francije in Kitajske) ter Kanade, ki ni članica Varnostnega sveta.

Odbor bo predlagal svoje predloge in poročila Varnostnemu svetu. Ta jih lahko objavi, v kolikor ne bo sklenil, naj v interesu miru in varnosti ostanejo tajna.

Določbe o Daljnem Vzhodu

Večina objavljenega poročila je posvečena vprašanjem Daljnega Vzhoda. Javlja, da bodo v novem Odboru za Daljni Vzhod zastopniki Sovjetske zveze, Velike Britanije, Združenih držav, Kitajske, Francije, Nizozemske, Kanade, Avstralije, Novega Zelanda, Indije, zveze južne Afrike in Filipinov.

Naloge odbora so sledeče: izdelati načela, ki naj zagotovijo, da bo Japonska izvršila pogoje premirja; razpravljati na zahtevo katerega koli člana odbora o vseh odločbah, ki jih izda vrhovni vojaški poveljnik o političnih zadevah, ki spadajo v pristojnost odbora; odbor ne bo upravičen dajati predlogov o zadevah, ki se tičejo izvajanja vojaških ukrepov ali ozemljskih sprememb; Odbor bo izvrševal svoje delo s tem, da bo upoštevaL, da je bil ustanovljen Zavezniški svet za Japonsko in bo upoštevaL prav tako sedanji ustroj nadzorstva nad Japonsko, ter podrejenost vrhovnega poveljnika vladi Združenih držav.

Odbor za Daljni Vzhod bo lahko sklepal z navadno večino glasov članov, pač pa morajo glasovati za predlog zastopniki Združenih držav, Velike Britanije, Sovjetske zveze in Kitajske. Sedež odbora je v Washingtonu, pač pa se lahko sestane tudi drugje, po potrebi tudi v Tokiju.

Zavezniški svet za Japonsko

Poročilo javlja tudi ustanovitev Zavezniškega sveta, ki ima sedež v Tokiju, katerega naloga bo držati stike z vrhovnim poveljnikom zavezniških čet, s katerim se mora posvetovati in ga obveščati o načinu izvajanja določb premirja, ki ga je podpisala Japonska, prav tako pa tudi o zasedbi in nadzorstvu nad Japonsko.

Predsednik odbora bo vrhovni poveljnik, člani pa po en zastopnik Združenih držav, Sovjetske zveze, Kitajske in član, ki bo skupno zastopal Veliko Britanijo, Avstralijo, Novi Zeland in Indijo.

Vrhovnik poveljnik se bo posvetoval in obveščal Zavezniški svet, preden bo izdal odloke, ki so važnejšega značaja, toda v vsakem primeru ostaja on edina izvršna oblast zavezniških sil na Japonskem, tako da mora vsak ukrep dobiti predhodno njegovo potrditev.

Če bi kakšen izmed članov Zavezniškega sveta ne bil soglasen z odločitvami, ki se tičejo sprememb nadzorstvenega ustroja ali bistvenih točk ustavnega položaja Japonske ali sprememb v obliki vladavine, tedaj vrhovni poveljnik ne bo izdal tozadevnih odlokov, dokler ne dobi soglasja Odbora za Daljni Vzhod.

Na Koreji bodo ustanovili začasno demokratično vlado, katere cilj naj bi bil, da vzpostavi v deželi načela samostojnosti države. Za sestavo takšne vlade bodo ustanovili medzavezniški odbor.

Predloge, ki bi jih ta medzavezniška komisija mogla sprejeti, bodo predložili vladam Sovjetske zveze, Združenih držav, Velike Britanije in Kitajske, da bi dosegli soglasnost, ki odgovarja značaju zaupniške uprave, ki bo trajala za dobo, ki ne bo daljša od petih let.

Kar se tiče vprašanja Kitajske, so si ministri izmenjali svoja stališča, o čemar poročilo pravi: «Pokazalo se je, da vlada med zastopniki treh velesil enotnost gledanja, kar se tiče potrebe ustanovitve enotne in demokratične Kitajske pod narodno vlado s širokim sodelovanjem vseh demokratičnih sil v vseh delih vladnega ustroja narodne vlade prav tako kot o prekinitvi notranjih bojev. Poudarili so, da stoje na načelu nevmešavanja v notranje zadeve Kitajske.

Razorožitev Japoncev

Molotov in Byrnes sta imela dolge razgovore o sovjetskih in ameriških četah na Kitajskem. Molotov je izjavil, da so sovjetske čete razorožile in poslale domov japonske čete v Mandžuriji; umik sovjetskih čet je bil na zahtevo kitajske vlade odložen do 1. februarja.

Byrnes je s svoje strani izjavil, da so ameriške čete v severni Kitajski na zahtevo kitajske vlade. Omenil je tudi težko odgovornost, ki jo imajo Združene države pri izvajanju določb japonske predaje in razorožitve japonskih čet. Dodal je, da bodo ameriške čete poslali domov takoj, ko bo kitajska vlada sposobna brez ameriške pomoči izvajati te določbe. Oba zunanja ministra sta se popolnoma sporazumela o skupni želji, da bodo umaknili sovjetske in ameriške čete iz Kitajske takoj, ko bo položaj to dovoljeval.

Poročilo javlja tudi o predlogih za priznanje romunske in bolgarske vlade s strani Velike Britanije in Združenih držav. V kolikor se tiče Romunije, so določili, da bodo poslali takoj v Bukarešto komisijo, katere člani bodo Andrej Višinski, podkomisar za zunanje zadeve, Averell Harriman, ameriški veleposlanik v Moskvi in sir Archibald Clark Kerr, angleški veleposlanik v Moskvi. Ta komisija se bo morala prepričati o resnični razširitvi romunske vlade in o možnostih razpisa svobodnih volitev. Podobne ukrepe so določili tudi za Bolgarijo.

Poročilo govori tudi o sporazumu za podpis mirovnih pogodb z državami, ki so bile nemški sateliti, kakor je to bilo javljeno že 24. decembra.

«Nobenih tajnih sporazumov» pravi minister Byrnes

Razgovori o atomski sili niso šli dalje kot do ustanovitve nadzornega odbora - Minister Bevin o razgovorih glede perzijskega vprašanja, ki jih bodo nadaljevali po redni diplomatski poti

Moskva, 28. decembra

Trije zunanji ministri so po enajstih dnevih zaključili sestanek. Ameriški zunanji minister James F. Byrnes je izjavil, da pri razgovorih o atomski sili niso šli dalje kot do ustanovitve odbora za nadzorstvo nad to silo. Dopisnikom listov je dejal, da vsebuje poročilo vsa vprašanja, o katerih so se sporazumeli. Dodal je: «Nobenega drugega sporazuma nismo naredili, razen tistih, ki so omenjeni v poročilu».

Končno besedilo sporazuma je bilo sklenjeno na seji, ki je trajala dvanajst ur.

Minister Byrnes je nadaljeval: «Razen o vprašanjih, o katerih je govora v poročilu, so zunanji ministri razpravljali tudi o drugih vprašanjih in to z namenom medsebojnega obveščanja. Z izmenjavo pogledov so razjasnili ta vprašanja. Zaradi tega bo mogoče v bodočnosti razviti delovanje, ki bo prijalo vsem udeleženim vladam».

Byrnes je že obvestil francoskega veleposlanika v Washingtonu in ponovil svoje zagotovilo, ki ga je dal ob prihodu v Moskvo, da ne bodo razpravljali o vprašanjih, ki zanimajo francosko vlado in da bo Francija obveščena o vsaki stvari, ki bi jo mogla zanimati. Dodal je še, da so Kitajsko vlado obvestili o vsem, kar zanima Kitajsko.

Bevinova izjava

Britanski zunanji minister Bevin je izjavil, da so, čeprav o tem poročilo ne govori, obširno govorili o perzijskem vprašanju, ne da bi pri tem prišlo do končnega sporazuma. O vprašanju zdaj razpravljajo po diplomatski poti.

Komisar Molotov in drugi člani sovjetske delegacije so bili vsi prisotni na letališču, s katerega je odletel ameriški zunanji minister Byrnes. Včeraj popoldne je Byrnes pristal v Napolju ter imel kratek razgovor z ameriškim veleposlanikom v Italiji, nakar je odletel v Ameriko.

Francoski odgovor

Poročevalec francoskega zunanjega ministrstva je včeraj zvečer izjavil, da bo vlada verjetno danes odobrila francoski odgovor na povabilo treh velikih sil, naj se Francija pridruži predlogom moskovske konference, ki se nanašajo na postopek mirovnih pogodb. Francoska vlada pričakuje še končno poročilo o konferenci v Moskvi, da bo dala dokončno obliko svojemu odgovoru. Domnevajo, da bo francoski odgovor izročen v glavnih mestih treh velesil pred koncem decembra.

Govor predsednika Poljske

Moskva, 28. decembra

Sovjetski obveščevalni urad poroča iz Varšave, da je predsednik Bjerut razpravljal v neki radijski oddaji, ki je bila namenjena Poljakom doma in v tujini, o prvem uresničenju obnovitvenega dela na Poljskem. Naglasil je važnost izvršenega dela v industriji, prometu in prosveti, ter zaključil: «Spet bomo zgradili v gospodarskem pogledu, močno in neodvisno Poljsko suverено državo, ki bo v zavezništvu s Sovjetsko zvezo, Združenimi državami, Veliko Britanijo in ostalimi miroljubnimi narodi

Ameriška delegacija pri nastopu novega predsednika Brazilo

Washington, 28. decembra

Bela Hiša je v ponedeljek naznanila, da je newjorški župan, Florello La Guardia, sprejel naročilo predsednika Trumana, naj ga zastopa kot njegov posebni odposlanec pri ustoličenju novega brazilskega predsednika, generala Enrica Gaspara Dutra, ki bo konec januarja.

V ameriški delegaciji bo ameriški poslanik v Braziliu, Adolf Berla, načelnik brazilskega oddelka pri zunanjem ministrstvu, Philip O. Chalmers, ki bo tajnik delegacije in nekaterih zastopnikov vojske in morja.

BODOČE VOLITVE NA JAPONSKEM

Tokio, 28. decembra

Poročajo, da je v pričakovanju bodočih splošnih volitev na Japonskem nastala v Tokiu nova politična stranka. Stranka, ki si je nadela ime «neodvisna socialistična stranka» zahteva, da mora novo vlado izvoliti narod in ne imenovati cesar. Program stranke je kljub temu naklonjen temu, da ostane japonska cesarstvo. Datum volitev še ni bil objavljen, ker pričakujejo odobritev vrhovnega zavezniškega glavnega stana. Po volilnem zakonu, ki so ga pred kratkim izdali in katerega zdaj preučujejo zasedbene oblasti, bi volitve morale biti sredi januarja.

Na predlog komunistične stranke za skupno politično delovanje so socialdemokrati pristali, zahtevajo pa podržavljenje kopnega prometa in drugih industrij.

Medtem so časopisi v Tokiu objavili da bo vlada uveljavila odredbe za zemljiško reformo 10. januarja na podlagi odredb, ki jih je določil general MacArthur za novi kmetijski sistem. Zakon bo omejeval lastnino poedincev na približno 5 ha.

Češkoslovaška zunanja trgovina

Praga, 28. decembra

Reuter poroča, da je češkoslovaški trgovinski minister, dr. Herbert Ripka, izjavil, da se Češkoslovaška pripravlja na izvoz v velikem obsegu in bo poslala v Združene države odposlanstvo za sklenitev trgovinskega sporazuma. Odposlanstvo bo verjetno vodil češkoslovaški zunanji minister dr. Jan Masaryk.

Češkoslovaška bo iz Združenih držav uvažala stroje, olje in bombaž. V zameno za uvoz iz tujine bi Češkoslovaška izvažala igrače, dragulјarske izdelke, porcelan, kristalne predmete, gradbeni les in razne vrste strojev.

Čile odobrila sporazum iz Bretton Woodsa

Santiago, 28. decembra

Čilska poslanska zbornica je soglasno odobila denarni sporazum Bretton Woodsa.

IZ JUGOSLAVIJE

V Splitu so zaključili razpravo proti bivšim mornariškim častnikom, ki so služili pod Ante Pavelićem. Tri obtožence so obsodili na smrt z ustrelitvijo, pet pa na razne zaporne kazni od 5 do 10 let. Vsem obtožencem so odvzeli politične in državljanske pravice ter so jim zaplenili vso imovino. Dva obtoženca so spoznali za nedolžna ter sta bila oproščena.

Maršal Tito je sprejel sovjetskega veleposlanika Sadčikova.

Ljudsko sodišče v Zagrebu je obsodilo na smrt osem ustašev, ki so bili obtoženi, da so preganjali ljudstvo v dveh vaseh blizu Zagreba. Osem nadaljnjih ustašev so obsodili na 5 do 20 let prisilnega dela.

Romunija je pred kratkim sklenila prvi gospodarski sporazum po vojni, ki pomeni uvod k sklenitvi cele vrste sporazumov z drugimi državami med katerimi je tudi Jugoslavija. Izmenjava produktov med Romunijo in Jugoslavijo bo v okviru sedanjih možnosti za kompenzacije in prevoze, tako da pomaga gospodarski obnovi obeh držav. Sporazum stopi v veljavo prvega januarja ter bo trajal 6 mesecev.

Zagrebški mestni svet je imenoval maršala Tita za zagrebškega častnega meščana.

UNRRA v 1946

Po sedanjih načrtih bo ustanova podprla Kitajsko, Belo Rusijo, Ukrajino, Italijo in nekaj manj prizadetih držav

WASHINGTON, 28. decembra. — *Glavni ravnatelj ustanove UNRRA, Herbert Lehman, je izjavil preteklo soboto, da so nove naloge, ki si jih je naložila ustanova UNRRA za leto 1946, sledeče:*

Dobave živeža dvema sovjetskima republikama, ki sta po Lehmanovem mnenju najbolj uničeni od vseh držav, ki jih je sovražnik zasedel. To sta Bela Rusija, ki je prosila za pomoč v znesku 61 milijonov dolarjev, in Ukrajina, ki je prosila pomoč v znesku 189 milijonov dolarjev. Te zahteve še preučujejo.

Pomoč Kitajski v znesku okoli 673 milijonov dolarjev. To je največja pomoč, ki jo namerava podeliti ustanova UNRRA.

S podporo Italiji bo ustanova UNRRA nadomestila s 1. januarjem 1946 vojaško upravo. Dobave bodo znašale približno 500 milijonov dolarjev. Pomoč Avstriji na zahtevo dunajske zavezniške nadzorstvene komisije.

Končno bo UNRRA izvršila dobave Finski, Koreji in Formozi. Ravnatelj Lehman je na neko vprašanje odgovoril, da namerava ustanova UNRRA prenehati s svojim delovanjem v Evropi ob koncu leta 1946 in na Daljnem Vzhodu ob koncu prvega tromesečja 1947.

«National Planning Association» je predlagala, naj Združene države darujejo živež in živino v vrednosti ene milijarde dolarjev prebivalstvu osvobojenih držav zahodne Evrope in Velike Britanije kot tudi prebivalstvu bivših sovražnih držav, katerim preti v zimskem času lakota in pomanjkanje.

Izjave francoskega ministra za delo

Pariz, 28. decembra

Delovni minister, Ambroise Croizat, je objavil svoj delovni načrt, ki stremi k točasno po zvišanju življenjske ravni delavskega razreda in povečanju industrijske izdelave.

Med takojšnjimi ukrepi, ki jih ima minister v načrtu, je napovedal predlog za 50% povišanje pokojnin dveh milijonov delavcev. Povedal je tudi, da namerava razširiti in pospešiti novi sistem socialnega zavarovanja, na podlagi katerega bodo imeli francoski delavci od 1946 naprej brezplačno zdravniško skrbstvo in zdravila, od 1947 naprej pa bodo zavarovani za nezgode pri delu.

Nato je minister napovedal, da bodo do 15. januarja končali pregled sedanje višine plač. Povedal je, da namerava čimprej odpraviti državno nadzorstvo nad plačami ter spet uvesti sistem kolektivnih pogodb. Povečanje kupne moči plač — je nadaljeval minister — je po drugi strani odvisno od povečanja produkcije.

Za odpravo pomanjkanja francoskih delovnih sil, potrebnih za obnovo — to pomanjkanje cenijo na okoli 3 milijone ljudi — je Croizat predlagal, naj bi uporabili 1.700.000 nemških vojnih jetnikov in se pričeli pogajati z drugimi državami, zlasti s Poljsko, Češkoslovaško, Italijo in Jugoslavijo, da bi poslale delavce v Francijo. Ti delavci bi delali pod istimi pogoji, kakor francoski delavci.

Minister je nato naznanil, da namerava obnoviti vrhovni delovni svet, ki je bil že pred vojno ter razširiti njegov delokrog. Na koncu je Croizat napovedal, da njegovo ministrstvo pripravlja obširen načrt za razvoj proizvodnje, ki naj vzpodbuja delavce k tekmovanju ter da delavcem in delodajalcem individualno in kolektivno korist od povečane proizvodnje.

Važni finančni sklepi francoske skupščine

Znižanje tečaja francoskega franka - Odobritev brettonwoodskega sporazuma in ameriškega posojila 550 milijonov dolarjev

PARIZ, 28. decembra. — *Francoska skupščina je v ožjem glasovanju odobrila odlok o devalvaciji franka s 506 proti 44 glasovom. Prav tako je soglasno odobrila posojilo 550 milijonov dolarjev, ki ga je v avgustu dodelila «Import Export Bank» v Združenih državah.*

Francoska narodna skupščina je nato soglasno odobrila brettonwoodski sporazum, ki se nanaša na ustanovitev mednarodnega denarnega fonda in na mednarodno banko za obnovo.

Ko je zunanjepolitična komisija francoske narodne skupščine priporočila ratifikacijo denarnih sporazumov v Bretton Woodsu, je pričela francoska narodna ustavodajna skupščina debato o teh sporazumih.

Na podlagi tega sporazuma bodo Združene države izplačale Franciji 550 milijonov dolarjev preko zavoda «Export Import Bank». Da bi zagotovil ratifikacijo obeh sporazumov, je finančni minister René Pleven izjavil ustavodajni skupščini, da bo slonelo mednarodno gospodarstvo na ameriškem dolarju in da mora Francija razpolagati z dolarskimi krediti, če si hoče spet pridobiti svoje mesto kot svetovna sila.

Pleven je med drugim rekel: «Brez pomoči od zunaj ne moremo reorganizirati našega gospodarstva in obnoviti države». Pleven je končno povedal, da je Francija od dneva osvoboditve izdala 620 milijonov dolarjev za uvoz.

Razpravo je pričel predsednik finančne komisije narodne skupščine Christian Pineau, ki je podal temno sliko o francoskem gospodarskem položaju. Podčrtal je živo potrebo po povečanju uvoza, dokler ne bo mogoče obnoviti proizvodnje. Minister je izjavil: «Francija ne bo mogla dolgo vzdržati sedanjega ritma uvoza. V največji meri moramo izkoristiti produktivne možnosti naše zemlje. Ljudje v naši državi slabo jedo in so slabo oblečeni. Naša depresija ima tudi moralne vzroke». Poudarjajoč potrebo po pospeševanju izvoza, je Pineau izjavil, da je treba luksuzne predmete prihraniti za zunanji trg, kjer so jih vedno zelo cenili. Nato je Pineau omenil, kako je Francija v dobi, ko so odpravili zakon o najemu in zakupu, naročila v Združenih državah za 365 milijonov dolarjev blaga in je povedal, da so Združene države pozneje dovolile Franciji posojilo v znesku 550 milijonov dolarjev, ki jih bo treba vrniti v 30 letih. Francoski načrt uvoza za prvih šest mesecev 1946 se bo tako povečal za nad 1 milijardo dolarjev. Ker Francija nima zlatih zalog in potrebnih valut, bo morala poskušati, da dobi od Združenih držav podobno posojilo, kakor ga je dobila Velika Britanija. Minister je dodal, da Francija pričenja sodelovati na mednarodnem gospodarskem področju, kar ji prinaša tudi mnoge žrtve in gotovo je, da bo pri tem morala izgubiti del svoje neodvisnosti. «V sedanjem položaju morajo biti države tako kakor posamezniki pripravljene na žrtve,» je zaključil Pineau. V razpravo so posegli general De Gaulle, vodja komunistične stranke Maurice Thorez, finančni minister René Pleven, minister za narodno gospodarstvo Francois Billoux in zunanji minister Georges Bidault.

Turški komentar o sovjetskih zahtevah

London, 28. decembra

«United Press» javlja, da je radijska postaja v Ankari znova potrdila, da se bo Turčija uprla vsakemu sovjetskemu poizkusu, ki stremi za tem, da dobi nadzorstvo nad kakršnim koli delom turškega ozemlja. Komentator radijske postaje v Ankari naj bi izjavil, da bi se Turčija «borila do zadnjega moža».

«Ti nesoglasni glasovi o častihlepnosti in zanje po gospostvu nad tujo zemljo so naleteli na nezlomljivo voljo, odločenost in vero turškega javnega mnenja».

Uradna agencija iz Carigrada, ki razlaga sovjetske zahteve po pasu turškega ozemlja ob obrežju Crnega morja, je izjavila, da je Turčija pripravljena, da se bori za svojo ozemeljsko nedotakljivost.

Izjave bivšega finskega ministrskega predsednika

Helsinki, 28. decembra

Vaino Tanner, bivši socialdemokratski finski ministrski predsednik, proti katerem vodijo zdaj skupno z drugimi bivšimi ministri v Helsinkih razpravo zaradi vojnih zločinov, je v svojo obrambo izjavil, da je bil za časa vojne kamen spotike za obe nasprotni stranki. Dejal je: «Mislim, da ni bilo na Finskem nikogar, ki bi se bolj energično upiral nacistični ideologiji, kot sem se jaz. Kljub temu sem bil kamen spotike za nacistično Nemčijo in za Sovjetsko zvezo. Nemci so mi dvakrat odklonili vizum na potnem listu za potovanje v Vzhodno Prusijo avgusta 1940 in v Kopenhagen maja 1941; Molotov pa je 1940 dejal finskemu predstavniku v Moskvi, da ni mogoče nobenega zboljšanja v rusko-finskih odnošajih, dokler bom jaz v vladi. To je edini razlog, zaradi katerega sem podal ostavko, a Sovjeti mi še vedno nasprotujejo, čeprav sem vedno delal z vsemi močmi na to, da se vzpostavijo prijateljski odnošaji med Finsko in Sovjetsko zvezo.

Windsorski vojvoda na francoski obali

Pariz, 28. decembra

Windsorski vojvoda in vojvodinja se bosta v prvih tednih januarja podala na obisk v Cannes na francoski rivieri, kjer bosta gosta glavnega stana ameriške vojske.

Ustanove za oskrbo angleškega zasedbenega področja

London, 28. decembra

V Nemčiji so uradno objavili, da bodo v britanskem zasedbenem področju Nemčije obnovili štiri važne nemške ustanove za oskrbo, med njimi tudi Rdeči križ, ki se bodo udeležile «zimske bitke».

Njihova glavna naloga bo lajšati trpljenje beguncev. Nemški Rdeči križ, ki je med vojno prevažal vojaške in civilne ranjence, bo zdaj sodeloval pri razmeščanju beguncev na določena področja. Razen tega pa ga bodo uporabljali še za posebno pomoč Židom

Čiščenje v Bataviji

Batavija, 28. decembra

Britanski general Christison je izdal ukrep, ki ima namen vzpostaviti spoštovanje zakona in reda v Nizozemski Vzhodni Indiji s tem, da je ukazal, naj britanske čete sklenejo obroč okrog Batavije. Namen tega ukrepa je ugotoviti istovetnost ljudi, ki prihajajo v mesto ali odhajajo iz njega, da bi tako preprečili vstop upornikom in teroristom.

Poročilo, ki ga je izdal zavezniški glavni stan, pravi, da je to prvi korak k vzpostavitvi miru in reda, ki naj omogoči, da bodo v Bataviji meščani vseh narodnosti mogli živeti v miru.

Nemirov ni bilo nikakih. Do zdaj še niso izvajali strogega nadzorstva okrog mesta, čeprav so čete na nekaterih ulicah postavile barikade.

Uradno poročilo poveljstva za jugovzhodno Azijo javlja, da so britanske prevozne ladje izkrcale v siamski prestolnici Bangkoku okoli tri tisoč nizozemskih beguncev iz Indonezije.

Tako so se mogle spet številne družine združiti. Več kakor polovico beguncev je stopilo na kopno iz angleških prevoznih ladij «Staffordshire» in «Lake Carlies Victory»; sorodniki, ki so se zbrali na pomolu, so vzklicali, ko so prihajali begunci iz ladij v pristanišča.

Angleški mornarji in vojaki so pomagali otrokom in materam, japonski ujetniki pa so jim nosili prtljago. Nato so avtomobili prepeljali begunce v Ento, od koder bodo odšli v različne kraje v notranjosti dežele.

Sodelovanje Indonezijcev pri novem posvetovanju za vzpostavitev zakonitosti in reda na Javi bo odvisno od odločitve «vlade» ministrskega predsednika Sutana Sjahrira, v kolikor gre za predloge, ki jih je stavil zavezniški vrhovni poveljnik sir Philip Christison. Te predloge je Christison osebno izročil «ministrskemu predsedniku» Sutanu Sjahriru in njegovemu ministru za informacije, dr. Amiru Sjarifoedinu. Takoj nato se je sestala vlada, da bi razpravljala o teh predlogih.

Domnevajo, da se bo Sjahrir danes ponovno sestal z zavezniškim vrhovnim poveljnikom ter mu poročal o sklepih «vlade» glede možnosti tesnega bodočega sodelovanje med indonezijskimi varnostnimi silami ter Britanci, da bi olajšali uvedbo miru in zakonitosti

Svetovali so, naj bi varnostne oddelke uporabili kot pomožno policijo v podporo indonezijski civilni policiji, da bi tako vzdržali red.

Istočasno z varnostnimi ukrepi skušajo obvladati tudi gospodarski položaj. Indonezijske, nizozemske in britanske izvedence bodo poklicali k sodelovanju pri organiziranju rednega porazdeljevanja žitii in pri dobavljanju oblacil in drugih potrebščin, ki jih prebivalstvo najbolj potrebuje.

Nizozemske vojaške oblasti so takoj v celoti pristale na britanski načrt za poostritev boja proti strahovanju ljudi.

Admiral Helferich, poveljnik nizozemskih sil na Daljnem Vzhodu, ki je govoril v imenu nizozemske vlade, je dal sledečo izjavo: «Zaupam vsem četam, ki stoje pod mojim poveljstvom, da ne bodo opustile ničesar, s čimer bi lahko nudile podporo britanskim četam pri izvrševanju njihove zelo važne naloge.»

ZAPISKI

NEMČIJA

II.

V ameriški zasedbeni coni je bila ta količina nekoliko manjša, okoli 1.200 kalorij, zdaj pa jo bodo zvišali na 1.500 kalorij zaradi povečanega uvoza žita in krompirja. V sovjetskem področju je posebna lestvica, po kateri dobivajo ljudje različnih slojev in poklicev različno količino hrane. Povprečno dobivajo v sovjetskem zasedbenem področju po 1.000 kalorij. Res je, da mnogi Nemci živijo še danes od svojih zalog. V vojnem času so mogli shraniti znatno količino hrane, ki so jo konzervirali. Celo v porušenih mestih so mi pripovedovali ljudje, da so uspeli rešiti izvestne količine živil. Nekatere družine so dobile večje količine krompirja.

Tako doslej niso občutili velikega pomanjkanja. Neki ameriški zdravnik-častnik mi je rekel, da počasi izgubljajo na teži. Žene v mestih so izgubile v treh mesecih po 6 kg na teži. Poudariti je treba, da takšna izguba na človeški teži ni nič nenavadnega v vojni Evropi. Zavezniške države lahko pokažejo mnogo bolj neugodne številke.

Ko so zavezniški poveljniki objavili «zimsko vojno», niso mislili na sedanje prilike. Njihove oči so bile uprte na dobo v januarju in februarju, ko se bo nekaj stvari pripetilo ob istem času. Zadnje domače zaloge bodo šle h koncu, na vrtovih ne bo rastlo nič več zelenjave in sadja. Prometne težave bodo ogrožale razdelitev celo najnujnejših živil, ki so že tako pod nujno potrebno mero. Brez znatnega uvoza ne bo mogoče zagotoviti potrebnih zalog za prehrano v zimskih mesecih. Potrebne zaloge so zelo počasi rastle; general Eisenhower je poročal, da je za razdeljevanje na razpolago 600.000 ton krompirja, ko bo prišel čas nujne potrebe; Anglija pošilja manjše količine krompirja, žita in konzervirane hrane. Poveljniki v zahodni Nemčiji zahtevajo pri svojih vladah zvečanje dobav živil.

Kar pa je najhujše, primanjkovalo bo predvsem sredstev za zaščito pred ostro zimo. Skoraj polovico zgradb v britanskem zasedbenem področju je porušenih ali poškodovanih. Kljub velikemu delu in organizaciji, ki jo je izvršila britanska vojaška uprava, bo nekaj deset tisoč ljudi preživelo zimo v poslopjih, ki jim bodo komaj dala varstvo pred mrzlim zimskim vetrom. Nobenega premoga ne bodo imeli na razpolago, razen za družinę rudarjev, ki bodo dobile pet in pol tone in za tiste, ki bodo mogli odpeljati premog slabših vrst z lastnimi prevoznimi sredstvi naravnost iz rudnikov. Posledice istočasnega pomanjkanja živil in kurjave so stvari, katerim zavezniški poveljniki posvečajo vso svojo pozornost. To ima za posledico veliko nevarnost za epidemično razširjenje influence. Zato čutijo, da morajo pravočasno dati navodila za zaščito prebivalstva in izvesti ukrepe za okrepitev njihove odpornosti. Predvsem so odgovorni za red in mir v Nemčiji. Razen tega pa morajo skrbeti za to, da bi Nemčija ne postala žarišče bolezni, ki bi se od tod razširjale v druge dežele, katerih prebivalstvo je postalo zaradi trpljenja v dolgi vojni manj odporno proti boleznim.

Ze zdaj so bili Nemci zelo mirni, četudi so zabeležili nekaj nepremišljenih dejanj med mladino. Toda posamezni poveljniki so mi rekli, da pričakujejo večje nemire januarja in februarja, posebno v Porurju, kjer bodo ljudje videli večje zaloge premoga pri rudnikih, sami pa bodo morali trpeti mraz. Tam namreč leži okoli 6.500.000 ton premoga, katerega ne morejo razpošiljati na mesta, kjer je potreben, ker primanjkuje prevoznih sredstev. Te zaloge je treba skrbno čuvati, da se ne vžgo. Njih količina stalno narašča, ker prihaja več premoga iz rudnikov, kot ga je mogoče razviziti.

Več premoga, več prevoznih sredstev! To je klic, ki prihaja iz vseh krajev britanskega zasedbenega področja. Tisti, ki tako kličejo, kmalu ugotovijo, da se vrtijo v začaranem krogu. Podoben je bil položaj v Franciji takoj po osvoboditvi. Zaradi pomanjkanja lokomotiv in vagonov niso mogli primerno razdeljevati premoga. Zaradi pomanjkanja premoga niso mogle livarne in strojne tovarne obratovati. Zaradi nedostatka železa niso mogli popraviti železniških strojev in vagonov. Začarani krog, v katerem se gibije železniški promet, je vedno ožji. Izmed 6.549 lokomotiv jih v britanskem zasedbenem področju caka 3.500 na popravilo, prav tako je z vagoni: izmed 180.000 vagonov čaka 64.000 na popravilo. Vedno več jih morajo vsak teden izločiti iz prometa, ker se se pokvarili.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Nacistični saboterji

Kako je bivši natakar Dasch predal Američanom dve skupini nemških tajnih agentov, ki so se iz podmornice izkrcali pri New Yorku

Štirje nemški saboterji — George John Dasch, Ernest Peter Burger, Richard Quirin in Henrich H. Heinck so 13. junija 1942 pristali s podmornico na spodnjem koncu Long Islanda pri New Yorku. Štiri dni pozneje so pristali še drugi štirje ob floridski obali. V dveh tednih so bili vsi pod ključem in 8. avgusta so jih šest usmrtili, dva pa so odpeljali v zapore v Atlanto.

Sodba je bila tajna in šele pozneje je dal vrhovni tožilec dovoljenje za objavo. Iz dokumentov je razvidno, da sta Dasch in Burger izdala ostalih šest prijateljev, odkrila vse tajnosti poizvedovalnemu uradu in s tem sebi rešila življenje. Oba sta rojena Nemca, ki sta delala v Združenih državah. Dasch je bil natakar, Burger pa mehanik.

Na večer 28. maja, 1942 so odplula prvi štirje s podmornico iz francoskega pristanišča Lorient. Dasch, ki je vodil skupino, je že v Nemčiji obljubil, da bo odpravo uničil in s tem pomagal uničenju Hitlerja. Tudi Burger je bil proti nacistom in zlasti proti Gestapu. Poznala sta občutke drug drugega. Na poti proti Združenim državam je Dasch vztrajno motril posadko podmornice, da bi lahko odkril njihove tajnosti FBI uradu.

Izkrcanje

V jutranjem polmraku so v soboto 13. junija vsi štirje prestopili iz podmornice na gumijast čoln in veslali proti obali Long Islanda. Približala se jim je obalna straža in vprašala, kaj delajo in kam nameravajo.

Mornarji s podmornice so čakali, da bi lahko spravili gumijast čoln nazaj na podmornico. Dasch se je spomnil navodil, ki jih je dobil pred odhodom, da mora odstraniti vsakogar, ki bi jih videl pri izkrcanju. Toda nikakor ni želel ubiti obalne straže in je zato mornarjem ukazal, naj se vrnejo na podmornico. Obalni straži je rekel: «Vem, da ste prisegli, da boste izvrševali svojo dolžnost. Če vzamete denar, ki vam ga ponujem, boste izvršili svojo dolžnost. O meni boste še slišali v Washingtonu... Kako se pišete, možakar?»

Dasch je povedal, da se je stražar pisal Frank Collins (stražarjevo ime je v resnici bilo John. C. Cullen, toda v razburjenju ga Dasch najbrže ni dobro razumel). Pravi tudi, da je dal strazarju 300 dolarjev in mu rekel, naj si ga dobro ogleda, da ga bo drugič spoznal. Stražar je ob zaslišanju to potrdil.

Iz tega je razvidno, da je Dasch še od prvega trenotka po izkrcanju imel namero odkriti nemško odpravo in se predati.

Štirje vohuni so se razšli. Dasch in Burger sta vzela sobo v Governor Clinton hotelu v New Yorku, kjer sta vso noč in še drugi dan odkrivala drug drugemu, da sta prišla v Združene države, da bi lahko delala proti nacistom.

V nedeljo zvečer sta srečala Quirina in Heincka, ki sta stanovala v hotelu Martinique. Dasch jima je pripovedoval, da namerava zapustiti mesto za nekaj dni, da bi našel znance in zveze. Burger je vedel, da namerava Dasch v Washington, kjer bi se predal J. Edgar Hooverju.

Prvi stik s FBI

Še isto noč je Dasch telefoniral — Burger je poslušal — FBI uradu v New Yorku. Govoril je s posebnim agentom Dean F. McWhortorjem, kateremu se je predstavil pod imenom Frank Daniel Pastorius, kar je bilo lažno ime njegove vohunske družbe. Dasch je povedal McWhortorju, da je nemški državljan, ki je prispel dan prej in ima važne informacije za Washington. Podal mu je tudi opis svoje zunanjosti. Odklonil je, da bi prišel na FBI urad. Prosil je McWhortorja, da ga najavi v Washingtonu za razgovor pri Hooverju.

V torek se je Dasch z vlakom ob 2.30 popoldne odpeljal proti Washingtonu.

V petek zjutraj je Dasch telefoniral na urad za informacije ter vprašal, komu bi lahko odkril važne vojaške podatke. Poslali so ga na FBI urad. Dasch je telefoniral na ministrstvo vojske in zveze in zvezali so ga z uradom polkovnika Kramerja. Polkovnik je bil odsoten, zato je Dasch naročil tajniku, da pričakuje polkovnikov telefonski poziv v hotelu Mayflower soba št. 351. Uro pozneje ga je polkovnik klical. Dasch je odgovoril, se predstavil s svojim pravim imenom in povedal, da je pred nekaj dnevi pristal s skupino nemških vohunov in bi mu želel dati nadaljnjih informacij. Dasch je polkovniku tudi povedal, da je telefoniral na FBI urad, kar so na uradu potrdili.

Naslednjih pet dni so ga policijski agenti zaslišavali. Odkril je delovanje Burgerja, Heincka in Quirina, dal podrobne podatke o podmornici, odkril načrte nemške sabotaže v področju Panamskega prekopa, odkril izkrcanje druge skupine vohunov na Floridi in dal še druge informacije, ki jih je FBI želel.

FBI se je lahko zahvalil Daschu, da je že šest dni po izkrcanju bil točno poučen o delovanju nemških vohunov.

Agenti Traynor, Donegan, Johnstone in Willis so imeli z Daschem dolge razgovore. Svetovali so mu, naj prizna na procesu, da je kriv sovražnega dejanja, ker je prišel v Združene države kot nemški vohun. Tako ga bodo obsodili; ko bo stvar že nekoliko pozabljena, ga bo sodišče na prošnjo urada FBI oprostilo. Dasch je prvotno pristal na vse, pozneje pa se je zbal in šele, ko so mu predočili v kakšno nevarnost spravlja svojo družino, ki živi v Nemčiji, s tem, da odkrije resnico pred javnostjo, je pristal.

Obsojen

Prosil je, da bi ga ne obsodili. Pred sodiščem je delal žalostel vtis skrajno nervoznega človeka, ki je večkrat povzročil neprijetne trenotke in se kregal celo s svojim pravnim svetovalcem. Bil je obsojen na 30 let ječe.

Dasch je še vedno v Atlanti. Takoj, ko je prišel tja, je prosil, da bi smel svojo zgodbo napisati. Oblasti mu niso dovolile niti svinčnika in nobenih obiskov.

Pravosodno ministrstvo je podvzelo korake, da bi ga prostili. Toda, ker je po zakonih vojni ujetnik, mora ministrstvo vojske vložiti prošnjo za pomilostitev. Zdi se, da ga je slednje do zdaj pozabilo, ali pa o njegovem primeru ni bilo obveščeno.

Burgerja so agenti FBI takoj drugi dan po Daschevi izpovedi aretirali v Governor Clinton hotelu v New Yorku.

Nemškim vohunom je bilo prepovedano imeti ob izkrcanju na sebi kakršen koli predmet nemškega izvora. Burger se te prepovedi ni držal. S podmornice je vzel s seboj steklenico slivovke in zavoj-ček nemških cigaret. Namenoma je razsul cigarete ob obali, kjer so se izkrcali in pustil lažati steklenico slivovke nekoliko dalje. Tam je pustil tudi jopič, ki je nosil znake nemškega mornariškega topništva. Hotel je pustiti vidne sledove, kje so nemški vohuni skrili zaboje z razstrelivom. Kljub tem, ko so ostali zakopavali razstrelivo, je pazil, da je povsod puščal sledove.

Burger je pripovedoval in Dasch je to potrdil, da sta oba že pred odhodom iz Nemčije vedela, da gresta zato, da bi onemogočila delo odprave. V Parizu, med potjo v Lorient, sta imela prvi daljši razgovor, v katerem sta drug drugemu odkrila svoje namene. Dasch je svoje namene odkril tudi nekemu ameriškemu ujetniku, kateremu je povedal, da ima namen predati se FBI, takoj ko pride v Združene države.

Zarota med potjo

Burger je bil pribočnik napadalnih oddelkov Ernst Roehma. Osumili so ga nezanesljivosti in ponarejanja dokumentov ter je bil zaradi tega 17 mesecev zaprt. Medtem ko je bil v zaporu, so agenti Gestapa prišli k njegovi ženi in ji pripovedovali, da je njen mož kradel denar ter je zato obsojen osem let prisilnega dela ter je zanjo najboljše, če se loči. Burgerjeva žena, ki je ravnokar pričakovala otroka, je ob tej vesti zbolela in prebivela živčni zlom.

To je še bolj utrdilo Burgerjevo sovraštvo do Gestapa. Da ne bi ženi prizadejal še večjih težav ni hotel izvršiti nezakonitih dejanj in se je zato prostovoljno prijavil za službo izven Nemčije. Tako ga je pot pripeljala v Združene države.

Po aretaciji je Burger dal FBI važne informacije o nemški tajni službi. Pripovedoval je, da je slišal v Lorientu, da sta dva nemška pomorska strokovnjaka na poti v New Yersey in o delovanju agentov Gestapa v Južni in Centralni Ameriki.

Burgerju niso ameriški agenti dali takšne obljube, kakor Daschu. Ušel je smrtni kazni, bil pa je obsojen na dosmrtno ječo.

Raziskovanje atomske sile

Pismo Dr. Alberta Einsteina - Delež pokojnega predsednika Roosevelta

Na neki seji senatnega odbora za nadzorstvo nad atomsko silo v Združenih državah so nedavno objavili, kako se je pričelo delo na polju raziskovanja atomske sile. Zasluga gre pokojnemu predsedniku Združenih držav Rooseveltu. Prve njegove odredbe v pogledu raziskovanja so datirane z 11. oktobrom 1939. Ta dejstva sta odkrila predsednik odbora senator Brien MacMahon in gospodarski strokovnjak Alexander Sachs, ki je na imenovani seji povedal tole:

«Ko je aprila 1939 Nemčija napadla Češkoslovaško, smo uvideli, da je prišel čas, ko je treba začeti delati». Sachs je bil takrat Rooseveltov gospodarski strokovnjak. Dne 11. oktobra se je s predsednikom prvič razgovarjal o možnosti izkoriščanja nove sile. Sachs pravi: «Imel sem pismo dr. Alberta Einsteina, ki nam ga je poslal 2. avgusta 1939. Pismo je bilo naslovljeno na predsednika Roosevelta. Slavni znanstvenik je v pismu vspodbujal k raziskovanju atomske sile ter nasvetoval, naj začnemo čimprej.

Prečital sem pismo predsedniku Rooseveltu. Predsednik je takrat rekel, da upa, da Nemci ne bodo imeli prej atomske sile, s katero bi uničili Ameriko in seveda tudi ostali svet.

Kmalu nato je imenoval posebni posvetovalni odbor, ki je že 1. novembra podal svoje prvo poročilo, v katerem je potrdil, da sta atomska sila in atomska bomba nekaj mogočega. Po vdoru na Nizozemsko in v druge države je Nemčija obvladala lezišča urana v Belgiji in na Češkoslovaškem. Potreba je bilo hitro delati.»

Sachs je tudi odkril, da je bil znesek, ki je bil izplačan na račun 2 milijard dolarjev za raziskovanje atomske sile, visok samo 2.000 dolarjev.

Danes sta atomska sila in atomska bomba že stvarnosti. Medtem pa znanstveniki in tehniki raziskujejo možnosti za skorajšnje industrijsko izkoriščanje atomske sile. Profesor Harry Smyth je nedavno prerokoval, da bodo atomsko silo v industrijske namene lahko izkoriščali že v desetih letih.

Namen angleških čet v Grčiji

General sir Ronald Scobie, glavni poveljnik britanskih sil v Grčiji, je izjavil, da ni namen angleške politike, da bi uporabila vojaške sile pri pripravah in pri izvedbi volitev v Grčiji. Naloga britanske vojske je, da bo, če bo potrebno, podprla grške oblasti, da bo vsakdo spoštoval zakon in ohranil red. Potrebni bodo nekateri častniki za povišanje števila zavezniških opazovalcev....

«Lanskega decembra je bila intervencija naših čet potrebna za ohranitev grške države. Od tedaj je Grčija dosegla izboljšanje notranje varnosti in je bilo ustvarjeno takšno ozračje, da bodo lahko svobodne in redne volitve.

Izgon nemških prebivalcev iz Madžarske

Budimpešta, 26. decembra

Po dolgem zasedanju je madžarska vlada objavila odlok, ki odreja, da iz Madžarske izženejo vse prebivalce nemške narodnosti.

Menijo, da bo ta odlok zadel približno pol milijona prebivalcev in bi mogli odlok raztegniti tudi na prebivalce židovskega izvora.

Svetovna sindikalna konferenca

Pariška radijska postaja poroča, da se bo svetovna sindikalna zveza spet sestala 28. februarja.

GORICA

Sodni odmev manifestacije za „Primorski dnevnik“

Včeraj popoldne se je začela pred vojaškim sodiščem razprava proti 11 osebam, ki so jih aretirali 14. decembra ob priliki nedovoljenih manifestacij v protest zaradi ukinitve «Primorskega dnevnika». Pred sodiščem so stali: Ivan Ferfolja iz Vojščice pri Komnu, obtožen, da je 14. dec. v prvih dopoldanskih urah v ulici Sauro nosil slovensko zastavo z namenom, da organizira nedovoljene manifestacije; Peter Trampuž iz Temenice, obtožen, da je sodeloval pri nedovoljenih manifestacijah in poskušal pobegniti, da bi se izognil aretaciji ter skušal udariti nekega stražnika; Pavel Frančeskin iz Komna, Zorko Skerk in Gorice, stanujoč v ulici Carducci 20, Matilda Droškova iz Gorice, ulica Montesanto 183, Marija Gregoričeva iz Pivačine, Ivo Simšič iz Kojskega, Borko in Zniderič, oba iz Gorice, korzo Verdi 24, vsi obtoženi, da so sodelovali pri manifestacijah in zadnja dva, ker sta zavrnila poziv, ki jima ga je dal policijski uradnik; Jože Okretič iz Komna, 14 let star, obtožen zaradi sodelovanja pri nedovoljeni manifestaciji in ker je nosil napis «Kje je obljubljena demokracija?»; Ludvik Milanič in Anton Milanič oba iz Vojskega, ker sta nosila napise in zadnji še zaradi upiranja aretaciji.

Po čitanju obtožnice so vsi obtoženci izjavili, da se ne čutijo krive.

Sledila so izvajanja obremenilnih prič, ki so izvedle aretacije. Drug za drugim so po zaprisegi pričali tudi obtoženci. Splošno so se zagovarjali, da niso sodelovali pri nobeni manifestaciji, temveč, da so pričakovali odposlanstvo, ki ga je sprejel major Shirk. Dejstvo je, da aretirane osebe niso poslušale navodil policije, da se razidejo.

Razpravo so preložili na današnje popoldne. Vse obtožence zagovarja odvetnik Birsa.

V bližini Gorice so ubili ameriškega vojaka

Na božični večer je bil smrtno ranjen osemnajstletni ameriški vojak, ki je pripadal 88. ameriški pešadijski diviziji v Gorici. Nanj je streljalo več neznanih oseb, medtem ko je vojak nadzoroval brzojavne prometne zveze v bližini Gorice.

Ranjencu, ki ga je našel neki britanski narednik, so nudili takoj prvo pomoč in mu dali transfuzijo krvi, toda kljub temu je med prevozom podlegel poškodbam.

V teku je preiskava, da bi odkrili napadalce. Povabili so tudi jugoslovansko vojaško oblasti, da sodelujejo pri preiskavi.

Božičevanje pri gasilcih

Tudi goriški gasilci so se izkazali: priredili so božičnico, na katero so povabili 40 otrok in jih lepo obdarovali. Pri obdarovanju je bil navzoč stotnik Brown, poveljnik protipožarne službe v goriškem področju. Mnoga darila so pripravili tudi vojaki 88. divizije in goriške zavarovalnice.

Obvestilo

Lastnikom avtomobilov z nosilnostjo 10 stotov in več naznanjamo, da je razen dovoljenja za kroženje, izdanega od goriškega Avtokluba, potrebno tudi potrdilo Avtoprevozniškega centra za Julijsko krajino, korzo Roosevelt št. 1. Avtoprevoznike vabimo, da se udeleže seje, ki bo 29. decembra ob 15. uri v dvorani Zveze industrijcev v ulici Rismondo št. 3.

Smrt uglednega trgovca

Težka nesreča je zadela sodelavca pri goriški redakciji, Tulija Bernota. Včeraj je preminil njegov oče, v šestdesetem letu starosti, znani in spoštovani trgovec, ter zapustil v globoki žalosti ženo in tri sinove.

Nesreče

Včeraj so pripeljali na ortopedični oddelek splošne bolnišnice 13-letnega Giorgia Ferranija iz Ločnika zaradi zloma leve roke in 4 letno Karmelo Gomiškovo iz Oslavija zaradi zloma leve noge; predvidevajo, da bosta oba mlada bolnika ozdravela v približno treh tednih, seveda če ne bodo nastopile komplikacije.

Uničevanje borovega prelca

Lastnike borovih nasadov, opozarjamo na dolžnost, ki jim jo nalagajo zakonske določbe in splošne uredbe ter uredbe gozdne policije, da morajo uničevati gnezdišča z gosenicami borovega prelca do 15. februarja 1946.

Po tem roku bo uničevanje opravila oblast na stroške zamudnikov in proti tistim, ki te dolžnosti ne bi opravili, bodo uvedli kazenski postopek.

Uničevanja se je treba lotiti ob mrzlih dneh, ko so gosenice v gnezdiščih, tako da odrežemo vejo na kraju, kjer je pritrjeno gnezdišče, z ravnimi ali poševnimi škarjami, nato pa po možnosti zunaj gozda zažgemo nakopičena gnezdišča.

Vrhovni nadzornik
podp.: Inž. dr. Antonio Scala

TEHNIKA

Proizvodnja avtomobilov „jeep“

Ameriška družba Willys Overlands iz Detroita ima v načrtu zgraditev prve tovarne za proizvodnjo avtomobilov znamke «jeep» na Danskem.

Gre za tovarno, ki bo sestavljala dele, ki bodo prišli iz Amerike. Tovarno bodo zgradili leta 1946 v Kopenhagenu in bo dobavljala avtomobile Danski, Norveški, Finski in po možnosti tudi južni Švedski.

Družba Willys Overlands je imela že pred vojno tovarno avtomobilov v Kopenhagenu, ki pa je med vojno postala podružnica velike tovarne Buremoister v Wainu.

Upajo, da bodo mogli dati v prodajo prve avtomobile znamke «jeep» meseca januarja 1946. Avtomobili bodo služili za prevoz blaga in oseb ter bodo urejeni na način, da bodo lahko služili v poljedelstvu, pri gradnji, za pogon žag itd. Njihova cena bo 5.000-7.000 danskih kron.

RADAR IN KOZMIČNI ŽARKI

Predsednik sveta na univerzi v Manchestru sir Ernest Simon je izjavil, da bodo napravo «radar» uporabljali za raziskovanje kozmičnih žarkov. Radarske valove mislijo pošiljati proti nebu, da bi se odbijali od kozmičnih žarkov.

RAKETNE BOMBE

Letalska podjetja Northrop so objavila podrobnosti novega tipa upravljalne naprave. Novi tip raketne bombe so gradili za vojsko že v teku lanskega leta. Bomba nosi kratko oznako «J.B.1A.» in je opremljena z eno samo raketo. Sirina kril znaša 9 m, tehta pa 3.000 kg. Akcijski radij bombe je več kot 160 km, njena hitrost pa 560-640 km na uro. Razstreliva ima bomba 1.700 kg, kar je mnogo več, kot je vsebovala nemška «V1». Poročilo dodaja, da so izboljšali tudi način vzleta imenovane bombe. Vzletišče so skrajšali od 90 m na 15 m. Bombo izstrelujejo s hitrostjo 350 km na uro s pomočjo štirih raket.

PLINOVOD

Med Saratovom in Moskvo so zgradili 850 km dolg plinovod. Cevovod so položili v globoke jarke vzdolž ceste. Delavci so izkopali okrog 3 milijone in pol kubičnih metrov zemlje. Plinovod prečka približno sto večjih in manjših rek,

IZ SLOVENIJE

Organi ljudske oblasti v Celju so izvršili različne preiskave proti črnoborzijancem in spekulantom. Med take štejejo tudi celjskega veletrgovca Rudolfa Stermeckija, ki so mu Nemci takoj po prihodu v Celje zaplenili vse premoženje in ga izgnali v Srbijo. Ljubljanski listi poročajo, da je «v času narodno osvobodilne borbe poslal svojega sina, ki je ob osvoboditvi pobegnil v tujino v domobransko vojsko». Ruda Stermecki, sin Rudolfa, živi v tujini že več let.

Okrožno sodišče v Ljubljani je obsodilo dve članici tako svane slovenske legije (Estotnik Sonjo in Darinko) na dvojeti prisilnega dela. Ostalih pet obtoženk, ki potekajo iz sokolskih vrst, so obsodili na 18 mesecev prisilnega dela. Obsojene so: Matja Gasparič, Mira Savrič, Danica Savrič, Vojinka Rifelj in Nada Surm. Oproščena je bila Leonija Czelj.

Okrajno ljudsko sodišče v Ljubljani je obsodilo šoferja Franca Kotarja in avtoprevoznika Ivana Bolskarja na 7 oz. 6 mesecev prisilnega dela, ker so ju zalotili pri črnoborzijanskih opravilih.

Prošnje za dodeljevanje stanovanj morajo vlagati Ljubljančani pri uličnih stanovanjskih komisijah in ne v mestnem stanovanjskem uradu. Kje in ob katerem času bodo poslovale posamezne ulične stanovanjske komisije, bodo objavili četrtni narodni odbori in terenski odbori OF. Ulične stanovanjske komisije bodo napravile potrebne izvedbe in poslale prošnje, opremljene s pripombami in predlogi četrtni komisiji. Le-ta jih bo nato dostavila mestnemu stanovanjskemu uradu, ki bo po možnosti dal nakazilo za stanovanje, ali pa prošnjo zavrnil.

V Sloveniji so setveni načrt izvedli skoraj 100%. V Srbiji so zasejali 82% površine, na Kosovem 65%, v Vojvodini 100%, na Hrvatskem 100%, v Sloveniji 98%, v Bosni 90%, v Črni Gori 59% in v Makedoniji 51%.

Na debli opažajo delomrzne spekulante, ki hodijo od hiše do hiše in nagovarjajo, naj jim prodajo živino po nizkih cenah, nakar jo prodajajo s 50, pa tudi 100% dobičkom. Časniki pozivajo ljudstvo, da pomaga oblastem pri izsleditvi spekulantov in prekupčevalcev.

15 vagonov jabolk ter več vagonov drugega sadja so uvozili v Slovenijo iz Srbije, Makedonije, Bosne in Dalmacije.

Letošnji pridelek vina v Sloveniji ne bo mogel kriti domačih potreb. Zaloge bodo zadoščale samo do konca februarja meseca. 20 do 30 vagonov prihaja vsak mesec iz Dalmacije, nekaj pa iz Srbije.

Marmelada spada po novi odločbi pod načrtno razdeljevanje in potrošnjo. Prav tako morske ribe. Zvezni trgovinski minister bo izdal pravilnik o ureditvi prometa z marmelado.

Za črnoborzijance, spekulante in gospodarske saboterje predvidevajo hude kazni, po zakonu iz aprila meseca 1945. V težjih primerih je predvidena tudi smrtna kazen.

Gospodarska sabotaža je vsako ravnanje, ki ovira, onemogoči ali spravlja v nevarnost pravilno in hitro poslovanje gospodarskih in prometnih podjetij ter škoduje interesom narodnega gospodarstva, piše «Slovenski poročevalec». K sabotaži prištevajo: ustavljanje in zapiranje gospodarskih in prometnih podjetij brez upravičenih razlogov, zlonamerno sestavljanje in predlaganje netočnih kalkulacij, kopičenje surovin in drugih proizvodnih sredstev z namenom, da bi ovirali gospodarski promet in delo. Kot gospodarsko sabotažo štejejo vsako uničenje, poškodovanje ali pokvaro kmetijskih, industrijskih, prometnih in drugih gospodarskih naprav, surovin, sredstev za proizvodnjo, polizdelkov in izgotovljenih izdelkov ter sploh vsako delovanje, ki gre v škodo narodnega gospodarstva, storjeno bodisi iz nemarnosti ali zlonamernosti.

Na konferenci delničarjev jugoslovanske narodne banke je novi guverner Tanasije Zdravković obrazložil naloge banke. Rekel je, da bo morala narodna banka v bodoče služiti najprej koristim gospodarstva, nato pa koristim delničarjev. Banka mora vzporediti svoje delo s koristmi širokih ljudskih množic.

KULTURA

MICKIEWICZEVA KNJIŽNICA

Poljska poizvedovalna komisija je odkrila v Nemčiji knjižnico največjega poljskega pesnika, ki so jo Nemci oropali obenem z drugimi poljskimi umetniškimi in kulturnimi deli.

GONCOURTOVA NAGRADA

Najpomembnejšo francosko literarno nagrado so to leto podelili 26 letnemu francoskemu pisatelju Jean Louis Boryju. Goncourtovo nagrado je dobil za delo «Moja vasica med nemško uro». Bory je najmlajši pisatelj, ki je dobil to nagrado.

SMRT LISZTOVEGA UCENCA

V začetku decembra je v New Yorku umrl znani pianist Alexander Siloti, eden izmed dveh Lisztovih učencev. Učakal je 82 let.

Siloti je bil nekaj časa učitelj pokojnega Sergeja Rachmaninova. Pokojnih je bil eden izmed redkih izvajalcev klavirskih del na tako imenovani «veliki način», ki je bil značilen za pianistično izvajanje Lisztove in Rubinsteinove šole. Siloti je bil od leta 1924 do 1932 član glasbene fakultete Juillard v New Yorku. Vodil je tudi najslavnejše simfonične orkestre v Združenih državah. Rojen je bil v Rusiji; v Združene države je prišel v začetku 1920.

ČIŠČENJE MED FRANCOSKIMI UMETNIKI

Pariški odbor za čiščenje med gledališkimi umetniki je obsodil Mihaela Warlopa. Prepovedal mu je enoletno nastopanje. Poletno prepoved nastopanja je dobil filmski umetnik Albert Prejan.

SOVJETSKA ŽENA

V Moskvi je izšla prva številka literarne in politične revije «Sovjetska žena». Tiskajo jo v ruščini, francoščini, angleščini in nemščini.

PETDESETLETNICA KOLUMBIJSKE UNIVERZE

V začetku decembra so proslavili jubilej ene izmed najslavnejših kulturnih ustanov na svetu — univerze Kolumbije. Jedro nove univerze je bil takoimenovani Kolumbijski institut.

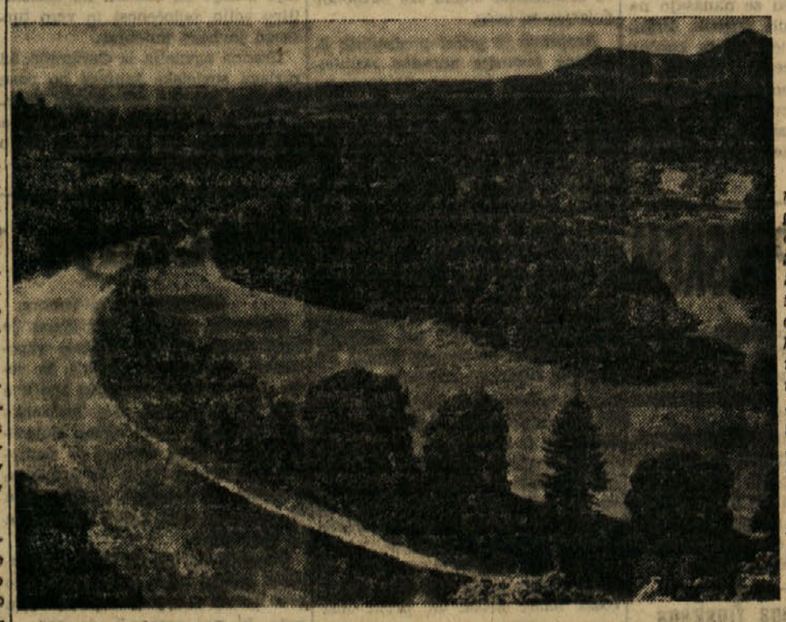

Angleško-škotsko obmejno področje

Angleško-škotska meja teče po verigi Cheviotskih gričev, ki se vleče od Severnega morja do Solway Firtha. Na tem področju se je odvijal precejšen kos škotske zgodovine, o čemer pojejo tudi mnoge balade. Pokrajina je mnogolična in lepa. Med močvirji in dolinami se prepletajo dolge reke in skrbno obdelana polja. Slika kaže reko Tweed in Eildonske griče pri Melrose.

Marjana čaka na telefonski poziv

Marjana je prišla domov okrog sedmih. Bleda luč cestne razsvetljave in majhna modra vežna luč sta ji švetili po stopnišču.

Nocoj jo bo Štefan poklical po telefonu, si je mislila, ko je odprirala vrata. Nocoj zanesljivo.

Medtem ko si je v kuhinji pripravljala večerjo, je pustila vrata v sobo odprta, da ne bi preslišala telefonskega zvonenja. Nič ni hitela, vendar je pa stresla za pestrižą več v kozico, (morda pride Štefan) je počasi pogrinjala mizo in je med delom zmerom znova pogledala, prisluškujoč majhnemu črnemu aparatu. Ali Štefan sploh ne bo več poklical?

Jedla je pod svetilko v kotu svoje sobe. Riž se ji je dobro posrečil, nad čajem se je vila para kakor prozoren, nenavaden obrazek. — Čemu neki čakam na Štefana, je premišljevala, saj mi je čisto lepo sami. Če mu ugaja hoditi svoja pota, prav, jaz ga ne bom čakala. Pospravila je z mize, sedla na svoj priljubljeni stol, si postavila čajno skodelico v bližino in je pri branju večernika počasi in zadovoljno kadila. Pozneje je nameravala krpati nogavice, na sinji bluzi ji je manjkal gumb, v kopalnici jo je pa čakal kupšek umazanega perila — vesela je bila, da je imela še dolg večer pred seboj, da bo napesled lahko opravila vse, kar se je že davno namenila.

Če bi zdaj Štefan poklical in kakor običajno vprašal:

«Kako je kaj?» — zmerom poudari tisti k a k o — «kaj počneš?», potem bi rekla: «Hvala, prav dobro mi je, dosti opravka imam in bom šla kmalu spat».

Hotela mu je pokazati, kako malo je odvisna od njega, da prav za prav sploh ne čaka nanj. Grdo je bilo od njega, da sploh ni dal nobenega glasu več od sebe. Res mu je dvakrat odrekla sestanek iz nekakšne naveličanosti, a od tega sta minila že dolga dva tedna, katerih večeri so se vlekli kakor neskončnost.

Vendar ti pa, Štefan, ni treba misliti, da nate čakam.

Lahko bi šla v kino, se je poskušala spametovati, in si s tem dokazati, da sploh ne čaka.

Brez Štefana v kino? To je kar neznansko. Štefan bi moral biti zraven, zakaj v najbolj smešne filme se tako vživi, da se kar trese od razburjenja, če gangster stoji z nabitim revolverjem pred vrati. Potem začuti Štefanovo roko in njegov glas: «Takšna izumetničena neumnost», in to je kakor olajšanje. Takrat se lahko mirno nasloni nanj, prepričana, da je vse, kar se dogaja na platnu, samo nesmisel, nikakršna resničnost.

Ne, ne bo šla v kino, rajši bo še naprej brala. Med branjem podlistka so ji na lepem oči ušle k črnemu telefonskemu aparatu. Obe črni bunki sta se svetilkali. Če nekdo nekje obrne njeno številko, pozvonita. Morda bi ju spravila k življenju tudi, če bi ju dolgo ogledovala. A molčali sta dalje, kakor da bi bili že davno mrtvi.

Tako je bilo torej vse končano, končano, kakor si je bila že dolgo želela. Takrat je svojo ljubezen primerjala s staro vžigalično škatlico. Stekleni papir je že obrabljen, nobene iskre ne more več vžgati. «Drug drugemu nimava ničesar več povedati», si je mislila. In ker si nimata ničesar več povedati, sta se večkrat razdražena sprla. Štefan, ki je bil starejši od nje, je bil v marsičem prevdaren in to prevdarnost, ki jo je v začetku ljubila, je pozneje sovražila, tisto neprestano ponavljano: «Tako govore vse ženske, tako govori večina žensk, ne preseneča me torej, da si tudi ti takšna».

Nekaj tega sovraštva se je zdaj zbudilo v njej. Vstala je, stopila k oknu. Iz temnega neba, visečega tik nad hišami, so dolgi deževni curki v svitu cestnih svetilk padali na črno se leskečoči asfalt. Tako je bilo tudi takrat, ko je Štefana prvič srečala, nekega zimskega večera. Prišel ji je nasproti, s snegom na ramenih in na laseh. — Ljubezen na prvi pogled. Uro pozneje je stal pri vratih v baru, kjer je slučajno sedela s svojimi znanci. Ni je zasledoval. «A vedel sem, da se bova kmalu našla, moralo je tako biti», je rekel.

Ali je moral biti tudi konec? Ali je Štefan pozabil tiste dneve in tedne, ali mu usojeno srečanje ni ničesar več pomenilo? O, tudi njej že dolgo ni več nič pomenilo, pozabila je na to v vsakdanjih skrbeh, ki se splazijo tudi v čustva. Vendar je v teh dveh tednih pogosto mislila nanj in spoznala: samo en človek je na svetu zanjo in to je Štefan. Vsi drugi ne štejejo. Val vetra ji je pihnil deževne kapije v obraz. Zaprla je okno. Če bi vendar poklical. «Štefan», bi mu rekla, «nespametna sem bila, prosim, to žele zdaj vem».

Ni je poklical. Skozi zrak pa ne poljejo takšni zračni valovi, ki bi mu dali čutiti, kako nestrpno ga pričakuje.

Ni dobro ob dolgih samotnih večernih premišljevati o minulih srečnih urah — zdaj je sedela tam, kakor otrok, ki so mu bili vzeli igrače. Začela si je prigovarjati. Drži se, Marjana, drži se! Spomini varajo, samo lepo kažejo. Štefanji je pogosto zagrenil življenje: priviekla je na dan njegove muhavosti in jih razsvetlila od vseh strani. Ne, tako je bilo, lepi spomini so lagali, lepi spomini veljajo samo čustvom ne pa ljudem. Zdaj se bo pomirila in odšla spat. Že precej časa je od tega, kar je odbilo deset udarcev v bližnjem cerkvenem zvoniku.

Tisti trenotek, ko je šla Marjana iz sobe, da bi nesla skodelico v kuhinjo, je zazvonil telefon. Kakor hudournik je planil zvok v tišino, naponij sobo, umolknil in spet začel zvoniti.

Zadrževaje sapo je obstala. Odložila je skodelico in šla počasi, čisto počasi k telefonu. Hotela je odpahniti trenotek, ko se je razveselila. Videla je Štefana, kako nekje s postrani nagnjeno glavo čaka, dokler ne bo odgovorila. Začutila je nekaj nekdanje naveličanosti, a val nežnosti jo je preplavil. Pri tretjem zvononju je hitro dvignila slušalko, da je Štefan v svoji stari nestrpnosti ne bi spet odložil.

«Halo», je rekla in se začudila svojemu hripavemu glasu.

«Gospodična» je spregovoril moški glas, «nasproti vas stanujemo in smo vas hoteli opozoriti na to, da nimate zatemnjeno».

«Kako, prosim?» je vprašala vsa iz sebe, nato pa mirno odgovorila:

«A tako, najlepša hvala za pozornost, pozabila sem. Res, prav lepa hvala. — Lahko noč».

Nekaj trenotkov je obsedela s pobešenimi rameni, potlej je šla in spustila zavese.

«To je bila torej resničnost, ki se moram zdaj navaditi nanjo», si je rekla in legla.

TRST

Izplačilo predujma za ladje

Narodna ustanova za socialno oskrbo (Istituto Nazionale della Previdenza Sociale) sporoča:

V pričakovanju, da izide dokončna odredba o izvajanju odredb, na področju A v Julijski krajini, ki jih vsebuje zakon štv. 334 z dne 26.4.1945, je Zavezniška vojaška uprava pooblastila gori omenjeno ustanovo, da izplača članom poveljstev trgovinskih ladij, ki so bile zajete ali blokirane v inozemstvu predujem v znesku 3.000 lir.

Obnova dela v Železarni v Škednju

Industrijski oddelek Zavezniške vojaške uprave in zastopniki družbe Ilva so pripravili načrt za obnovitev proizvodnje v delavnicah pločevine in plavžev družbe Ilva. Te načrte, katerih izvedba je odvisna od uvoza najvažnejših surovin, so predložili v odobritev višjim oblastem ter izgleda, da jih bodo odobrili in v tem primeru bodo pričele delavnice za pločevino obratovati prihodnje leto.

S tem bi preprečili odpust znatnega števila delavcev, ki so bili do zdaj vpisani v sezname plač, čeprav delavnice pločevine niso obratovale. Nadalje bi omogočili neprekinjeno izplačilo mezd in poleg tega bi lahko izdelano zlitino uporabili za obnovo dela v krajevnih livarnah, katran pa, ki ga proizvajajo plavži za koks, bodo lahko uporabili za obnovo krajevne kemične industrije.

Se bolj verjetno je, da bodo sprejeli ta načrt, ker so ga pripravili v zvezi s prošnjo za dobavo zlitine za italijansko industrijo. Italija bo dobavljala surovine za zlitino.

Tatvina

V zadnjem času so v mestu zelo narastli primeri tatvin. Dostikrat so tatvin krivi lastniki stanovanj sami. Gospodinja Margerita Nanos je zjutraj odšla na običajno nakupovanje in pustila stanovanjska vrata odprta. Ko se je vrnila, je opazila, da jo je v odsotnosti obiskal neznani tat in ji odnesel precej perila.

RADIO

Sobota, 29. decembra

7 glasba za dobro jutro; 7.15 slov. vesti; 7.30 ital. vesti; 7.55 pestra jutranja glasba; 11 prenos iz Vidma; 11.30 orkester Zorn; 12 orkester Gallino; 12.28 plošče; 12.35 predavanje v slovenščini; 12.45 slov. vesti; 13 ital. vesti; 13.15 reproducirana glasba; 13.30 operna glasba; 14 umetniški horizont 14.15 pregled vesti in plošče; 17.15 prenos iz Vidma; 18 komorni orkester; 18.30 orkester Mojetta; 19 orkester pod vodstvom Vučemilovića (slov.); 19.30 oddaja za italijanskega delavca; 20 slov. vesti; 20.25 ital. vesti; 20.30 lahka glasba; 21 mladi umetniki; 21.30 komedija; 22 oddaja za konec tedna (slov.); 22.30 plesna glasba; 23 ital. vesti; 23.10 slov vesti; 23.20 nočno zabavišče.

Glavni urednik:
PRIMOŽ B. BRDNIK
Izdaja A. I. S.

MALI OGLASI

Iščemo 4 do 5 oseb, po možnosti trgovce, katerim bi dajali dobro domačo hrano. Ulica Cavana št. 21, vrata 7. 45903 F

Oddam v najem sobo s kuhinjo, za sobo potrebno pohištvo. Ulica Cavana št. 21, vrata 7. 45904 F

BLAGOVI za moške obleke, čista volna, volnene tkanine: Industria lana, Zabarella 55, Padova. 5133 O

V "Centru za obvestila„ Piazza